

A hiteles fordítás és hatósági tolmácsolás története Magyarországon

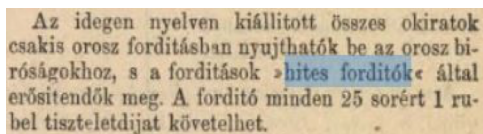
Rövid történeti kitekintés

A hiteles fordítás, fordításhitelesítés és hatósági tolmácsolás jelenleg is hatályos jogi szabályozása 1949-re vezethető vissza, amikor Dr. Ries István Igazságügyminiszter Dr. Zalán Kornél miniszteri osztályfőnököt - az igazságügyi minisztériumi törvényelőkészítő osztály munkatársát - bízta meg az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Irodát megalapító jogszabály tervezetének megszüvegezésével. Dr. Zalán Kornél feladata az volt, hogy a régi jogszabályokat a szocialista tervgazdaság és jogrend igényeinek megfelelő rendelkezésekkel egészítse ki, és alkossa meg az új rendelet szövegét. Az OFFI-t létrehozó rendelet kodifikálását tehát az a Dr. Ries István rendelte el, aki beiktatta a Kommunista Népköztársaság Alkotmányát (1949. évi XX. tc.), és akinek vezetése alatt, a „fasisztamentesítés” szlogenével a bírói függetlenséget szisztematikusan, intézményi és személyi döntések sorozatával lehetetlenítették el Magyarországon. „Nem várhatnak igazságot, csak megtorlást!” – mondta Ries István a népbíróság elé kerülő „háborús bűnösökről”. Azt már nem láthatta előre, hogy saját rendszerétől ő sem dicséretben, hanem megtorlásban részesül rövidesen.

Nem egész egy év múlva saját rendszere ellenségeként, embertelen kínzásokat követően végezték ki a kommunisták. A fordítás, tolmácsolás és hiteles fordítás szabályozó rendelete azonban - mely teljes centralizációt eredményezett az állami fordításügyben - tovább élt, sőt napjainkig velünk élő valóság.

Az OFFI-t létrehozó jogszabállyal hetven évvel ezelőtt felállított, központosított modell nem csak Magyarországon szolgálta ki az akkori politikai vezetés totális kontroll és centralizáció iránti igényeit. A kommunista kelet-európai blokk többi országában is hasonlóan intézményesítették a hiteles fordítás és hatósági tolmácsolás gyakorlatát.

A szomszédos országokban azonban a rendszerváltás idején - az új alkotmányos rend felállításával egyidőben - majd később az európai uniós csatlakozás és az EU jogharmonizáció hatására végrehajtották e közfeladat ismételt decentralizációját. Nem kellett precedensekért sokáig kutatni, hiszen a II. világháború végéig hazánkban is egy európai, decentralizált modellben működött a hiteles fordítás és bírósági tolmácsolás. A lakosság, közintézmények és vállalatok által elérhető szakértői névjegyzék már a 19. század közepe óta létezett hazánkban.

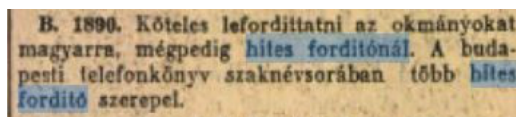

Részlet az 1890-es Közlönyből

1869-ben ugyan létrejött a Miniszterelnökségi Központi Fordító Osztály, de ennek – a nyelvi egyenjogúságot biztosító nemzetiségi törvény szellemében – elsődleges feladata a jogszabályok

nemzetiségi nyelvekre történő fordítása volt és nem a hiteles fordítás vagy egyéb közfeladat ellátása. A Központi Fordító Osztály a monarchia kancelláriai iratforgalmának fordítását végezte, és közigazgatási szerveknek teljesített szakfordítást. A hitelesítendő fordítások már akkor is az „igazságügyminiszter rendelkezése folytán kinevezendő hites tolmácsokhoz küldettek át.”

A hites tolmácsok regiszterét az Igazságügyminisztérium vezette 1949-ig, amikor is a Minisztertanács 1949. szeptember 15-én megjelent 4234/1949. MT rendelete létrehozta és az IM felügyelete alá rendelte az *Országos Fordító és Fordításhitelesítő Irodát*, mely ezentúl – a mai napig – kizárólagos hatáskörben végzi a hiteles fordítás tevékenységét.

Részlet az 1938-as Pesti Újságból

Ezzel megtörtént a fordításhitelesítés teljes centralizációja, és megszűnt a Központi Fordító Osztállyal addig párhuzamosan létező hites fordítók és tolmácsok intézménye. A hites fordítók feladatkörét

ezenel a gazdasági és hatósági tevékenységet egyesítő OFFI vette át. A rendeletben helyet kapott a szakfordítók és tolmácsok nyilvántartására és a részükre kérelem alapján kiadható igazolványokra vonatkozó rendelkezés. Ez a viszonylag kevés adatot tartalmazó igazolvány és a hozzá tartozó nyilvántartás nem hasonlítható más európai államokban látható nyilvántartási rendszerekhez, mégis jó alapot nyújthatott volna egy későbbi, modernebb nyilvántartás bevezetéséhez.

Egy szakmaorientált jogi reform helyett azonban pont egy olyan dereguláció történt 2009-ben, mely megszüntette a jegyzők tolmácsokra vonatkozó nyilvántartási kötelezettségét, így a szakfordító- és tolmácsigazolványok kiállítására vonatkozó hatáskört is. A tolmácsok tehát 2009. október 1. óta már nem kötelesek tolmácsigazolvány révén regisztráltatni magukat, így a hatósági tolmácsolási feladatok ellátásához mindössze személyazonosításra alkalmas okmánnyal kell rendelkezniük – ez pedig semmiféle információt nem tartalmaz nyelvismeretükre és képzettségükre vonatkozóan. A jogszabály-módosítás következtében 2009. október 1. óta tulajdonképpen bárki tolmácsolhat bármilyen közigazgatási eljárásban, amennyiben a hatóság képviselőinek megítélése szerint érti a közigazgatási eljárás nyelvét, beszél a célnyelvet és valamilyen személyazonosításra alkalmas okmánnyal rendelkezik. A közigazgatási eljárás során az Európában bárhol másutt fokozott ellenőrzésnek alávetett és jogszabályban is rögzített felelősséggel terhelt hatósági tolmács személyével szemben Magyarországon támasztott személyi követelmények a tanúval szemben támasztott követelmények szintjére redukálódtak. Kimondhatjuk tehát, hogy a szakfordítás és tolmácsolás területét harmincéves jogi aktusok – ti. a 24/1986. (VI. 26.) MT rendelet a szakfordításról és tolmácsolásról, valamint annak végrehajtásáról szóló 7/1986. (VI. 26.) IM rendelet – szabályozták, melyeket a jogalkotó több ízben – átfogó koncepció nélkül – módosított, helyenként deregulált, helyenként pedig tovább szilárdította a centralizált és merev struktúrát.

2015 augusztusában a Professzionális Fordításszolgáltatók Egyesülete (Proford), a Magyar Fordítók és Tolmácsok Egyesülete (MFTE) és a 2016-os megalakulása után csatlakozott

Szabadúszó Fordítók Tolmácsok Egyesülete (SZOFT) azzal a céllal állította fel fordításszabályozási munkacsoportját, hogy:

- tanulmányozza a *Szakfordításról és tolmácsolásról szóló 24/1986. (VI. 26.) MT Rendeletet* és a kapcsolódó szakági jogszabályokat,
- azonosítsa a hiteles fordítás, fordításhitelesítés terén tapasztalható **jogi anomáliákat, jogalkalmazási problémákat** és **versenytorzító hatásokat**, és megalkossa a terület **problématérképét**,
- felmérje a nyugat-európai fordításhitelesítési és hiteles fordítási **legjobb gyakorlatokat** nemzetközi tanulmány elkészítésével és kérdőívvezéssel a *European Union of Associations of Translation Companies* ([EUATC](#)) tagszervezeteivel együttműködésben,
- **kérdőíves felmérést** végezzen a hazai szabadúszó fordítók és tolmácsok körében,
- **szakmai konzultációkat** folytasson az érintett felekkel; hazai és külföldi szakfordítókkal, egyesületekkel, közintézményekkel és az **Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda Zrt.** vezetésével a jogszabályi reform szükségességéről és tartalmáról,
- alaposan átvilágítsa a hazai szabályozás számára példaértékű **német, tartományi szintű, decentralizált modellt**,
- **konceptiót** alkosson a **Magyar Hites Fordítók és Tolmácsok Névjegyzékének** felállítására,
- felvegye a kapcsolatot és megindítsa a konzultációt a szakfordító és tolmácstevékenység ágazati irányításáért, valamint a szakfordításra és tolmácsolásra vonatkozó jogszabályok előkészítéséért felelős **Igazságügyi Minisztériummal**,
- koncepciójával előkészítse a szükséges **kodifikációt**.

A fenti célok mentén bő kétéves tevékenységünknek, kutatómunkánknak és tagjaink több évtizedes szakmai tapasztalatának köszönhetően mára elkészült a szakfordítói és

tolmácsszakmát képviselő szakmai szervezetek, azaz a *Proford*, az *MFTE* és a *SZOFT* közös, kompromisszumos szakmai javaslata a jövő fordítási, hiteles fordítási és hatósági tolmácsolási szabályozására, melynek középpontjában – az európai legjobb gyakorlatokat és európai uniós ajánlásokat követve – a **Magyar Hites Fordítók és Tolmácsok Névjegyzékének** létrehozása áll.

A jogállamiság egyik kulcseleme az igazságügybe vetett közbizalom erősítése. Meggyőződésünk, hogy a hiteles fordítás és hatósági tolmácsolás közfeladatának teljesítése jelenleg nem áll összhangban a kor szellemével, az európai uniós jogalkotás tendenciáival és a vásárlók érdekeivel. Napjaink migrációs válsága egyszerre hangsúlyozza ki a hatósági tolmácsolás és fordítás rendszerszintű anomáliáit, és húzza alá, mennyire fontos szereplők a nyelvi közvetítők a bírói döntések igazságosságának biztosításában, a tisztességes jogi eljárások lefolytatásában valamint a jogbiztonság megszilárdításában.

A bírói döntéseket, a tényállások megállapítását és a bizonyítási eljárásokat elősegítő, központilag nyilvántartott igazságügyi szakértők mintájára a hiteles fordítás és hatósági tolmácsolás közfeladatát is egy szigorúan szabályozott, de könnyen áttekinthető szakmai névjegyzék hatáskörébe kell rendelni. A tagsági előfeltételek, az időszakos vizsgák letétele, a szakmai felelősségvállalás együtt biztosít a szakmának nagyobb megbecsülést, a szakmai és etikai sztenderdek javítását, az államnak fokozottabb jogbiztonságot és hatékonyságot, valamint a fogyasztóknak egy gyorsabb és olcsóbb közfeladat-ellátást.

Úgy gondoljuk, hogy az elmúlt években végrehajtott igazságügyi szakértői, közvetítői és bírósági végrehajtói reformokat követően a hiteles fordítás és hatósági tolmácsolás közfeladatainak rendszerszintű átvilágítása, alapos felülvizsgálata és újraszabályozása is végbe kell, hogy menjen, és vissza kell állítanunk a kommunizmus évtizedeiben feledésbe merült *Hites Fordítók és Tolmácsok Névjegyzékét*. Valljuk, hogy az igazságügyi szakértők, közvetítők, jelnyelvi tolmácsok, felszámolók, bírósági végrehajtók, közbeszerzési tanácsadók és megannyi elismert szakma mellett a 21. században a nyelvi közvetítőket is

megilleti egy központi nyilvántartás, egy korrekt és tiszta szabályozás valamint a közfeladat ellátásának joga.

Programunk összhangban van az Európai Unió e területet érintő jogi aktusaival, így az *Európai Parlament és a Tanács 2006/123/EK irányelvével, az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/EU irányelvével*, valamint az Európai Parlament és a Tanács – már hatályba lépett, és 2019 februárjától Magyarországon is alkalmazandó – *Egyes közokiratok Európai Unión belüli bemutatására vonatkozó előírások egyszerűsítése révén a polgárok szabad mozgásának előmozdításáról szóló (EU) 2016/1191 rendeletével*.

Hisszük, hogy az állam, a fogyasztók – azaz a lakossági, közigazgatási és vállalati fordításvásárlók - valamint a fordításpiaci szereplők érdekeit együttesen szem előtt tartva dolgoztuk ki szakmai javaslatunkat, melyet az alábbi linken letölthető, több mint kétszáz oldalas dokumentumban teszünk ezennel közzé.

Célunk az, hogy a jogalkotó munkáját elősegítsük, és meginduljon a kodifikáció egy EU-konform, modern és decentralizált fordításszabályozási környezet létrehozása érdekében.

Budapest, 2017. szeptember 1.

Szalay-Berzeviczy András

Vezető – Fordításszabályozási munkacsoport
Proford-MFTE-Szoft